

PREEK OVER ZONDAG 39

- Schildwolde, 20 december 2015
- Kees van Dusseldorp

Liturgie:

votum en groet

Ld.118

gebed

lezen: zondag 39

lezen: Spr.1:1-9

Ef.6:1-9

Ps.78:1,2

verkondiging

geloofsbelijdenis (bewerking CAE Groot)

gebed

collecte

Ld.481:1,2

zegen

Gemeente van Christus.

#1 'Dominee, ik kom zondagmiddag niet in de kerk'. Het is een aantal jaren geleden dat een oudere zuster mij dit meedeelde. Ik had mijn jas al aan. Dat is wel vaker het moment voor de belangrijkste dingen. Ze keek me zo doordringend aan, dat ik vroeg: 'Waarom niet?' 'Omdat het gaat over het vijfde gebod.' Ik ritste mijn jas weer open. 'Ja, dat klopt', zei ik, 'maar wat is het probleem daarvan?' 'Ik vind dat je kinderen niet mag opgeroepen hun ouders te eren. Er is zoveel misbruik van dit gebod gemaakt. Ik ben zoveel kinderen tegengekomen die thuis beschadigd zijn. Dan roepen de ouders tegen hun kinderen: 'eert uw vader en uw moeder'. Terwijl die kinderen juist veel meer voor zichzelf op zouden moeten komen. Ik wil geen preek over gehoorzaamheid.' 'Nou, laten we nog even gaan zitten'. Ik vermoedde dat ze het ook over zichzelf had. Dat bleek te kloppen. We hadden er een goed gesprek over. Ze is die zondagmiddag overigens niet geweest.

Nu komt het woord 'gehoorzaamheid' inderdaad in de catechismus voor. Daar wordt het vijfde gebod ook nog eens van toepassing verklaart op allen die gezag over mij ontvangen hebben. De meester of juf, de leraar, docent of conrector, de politieagent of je chef. Kiest God de kant van de machthebbers? Krijgen de sterke mensen de wind mee? De gezagsdragers thuis, op school of op het werk? Zelfs met eventuele fouten moet je geduld hebben. Protesteren mag niet. Geeft God hier geen enorme opening aan machtsmisbruik, kindermishandeling en onderdrukking van de zwakken? Geen wonder dat velen wat kriebels krijgen bij het vijfde gebod.

Nee! Dat gebeurt hier niet! Het is niet waar dat God met dit gebod zichzelf aan de kant van de sterke mensen plaatst. Het gaat in het vijfde gebod niet om de gehoorzaamheid van kinderen. Sommige mensen beschouwen het gebod tot het eren van vader en moeder als het kinderhoekje van de wet. Zo van: God heeft ook de kinderen nog wat te zeggen. Maar daarmee zet je jezelf buiten beeld. En mis je voor jezelf ook het evangelie in dit gebod. De Heer spreekt hier in eerste instantie geen kinderen aan, maar volwassenen.

#2 Eeuwen geleden heeft God zijn wet gegeven aan het volk Israël. Vanaf de berg Sinaï laat God zelf deze woorden horen. Hij spreekt het hele volk aan. Maar in het bijzonder de mannen van het volk. Of nog wat preciezer: de familiehoofden van het volk. Dat blijkt uit de woordkeus van de wet. Maar ook uit de inhoud. Het gaat om mannen, die zonen en dochter hebben, dienstknechten en dienstmaagden, mannen die een getuigenis mochten afleggen in de rechtsspraak. Zij stonden vooraan, de familiehoofden, de stamoudsten van het volk. Op de voorste rij, door God het eerst aangesproken. Achter hen worden ook hun families en gezinnen aangesproken. En nog wat verder achter hen komen ook wij in beeld. Nog veel breder en dieper dan toen bij de Sinaï. Maar voor het begrijpen van het vijfde gebod is het heel goed om die eerstaangesprokenen in beeld te krijgen. De sterke, belangrijke en invloedrijke mannen, de machthebbers van Israël. Daar staan ze, aan het hoofd van hun families rondom de berg Sinaï. De mannen van de voorste rij. 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder' zegt de Heer tegen hen. Sterke mannen. Aangesproken op hun kind-zijn. Ook de machtigste mensen ter wereld hebben een vader en een moeder. Luister zo eens opnieuw naar het vijfde gebod. Dan wordt het volstrekt helder. Het gaat hier niet om de gehoorzaamheid van de kinderen. God kiest hier niet voor de machthebbers. Integendeel.

#3 God kiest voor het gezin.

- 1. een fundamentele keuze**
- 2. een doelgerichte keuze**
- 3. een kwetsbare keuze**
- 4. een motiverende keuze**

#4 God kiest voor het gezin. Een fundamentele keuze.

Nu ik met u ben teruggereisd in de tijd, moet ik dat verhaal ook afmaken. Wat had God dan te zeggen tegen die volwassen kerels, die zelf al kinderen en kleinkinderen hadden? 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Uw ouders, die al een stapje terug hebben moeten doen. Uw vader, die eens ook in de kracht van zijn leven hoofd van de familie, van het gezin is geweest. Hij luistert nu naar uw beslissingen. En uw moeder, die in haar sterke jaren de zorg voor gezin en familie heeft georganiseerd. Zij is nu afhankelijk van uw zorg. U moet hen eren. Hen hoogachten en de daarbij benodigde respect en zorg bewijzen.' In de samenleving van toen was dit een heel belangrijk gebod. Verzorgingshuizen, AOW en activiteitenbegeleiders bestonden er nog niet. Oudere mensen waren afhankelijk van hun familie. Het gebeurde wel dat bejaarde ouders werden verwaarloosd, dat ze zelfs werden mishandeld, uitgebuit en weggejaagd. God stelt daar zelfs de doodstraf op. Daarom 'toon eerbied voor uw vader en uw moeder'. God geeft niet alleen kinderen aan de ouders. Hij geeft ook ouders aan een kind.

Zo slaat het vijfde gebod om. De eerste betekenis is niet gericht op de opvoeding van kinderen naar op de zorg voor ouderen. Die betekenis is niet verdwenen. We lezen bijvoorbeeld dat Jezus de Farizeën hierover een verwijt maakt. Zij zeiden: als je gift aan de tempeldienst doet, kun je dat aftrekken van je bijdrage aan je ouders. De dienst aan God zou belangrijker zijn dan de zorg voor ouderen. 'Zo ontcrachten jullie Gods gebod' zei de Heer Jezus. 'Je dienst aan God blijkt juist in de zorg voor ouderen'. Zelf zorgde Jezus bij zijn sterven er nog voor dat zijn moeder niet onverzorgd achterbleef. Die eerste betekenis is nog steeds van kracht. Houd je ouders in ere. Hoe wij dat doen in onze samenleving, is een volgende vraag. Er zijn veel voorzieningen. Maar tegelijk trekt de overheid zich steeds meer terug. Er zijn mogelijkheden. Maar er zijn ook bedreigingen: de werkdruk, de individualisering, de versplintering van de families en de mobiliteit van mensen, waardoor je soms vele kilometers van elkaar verwijderd bent. Hoe je het doet, doe je het. Maar laten we de ouderen in ere houden. Alle zorg en aandacht die soms in stilte aan hen geboden wordt, het ligt onder Gods zegen.

Ook de belofte bij dit gebod, krijgt zo kleur. Een langer leven in het beloofde land, staat er in het vijfde gebod. Dat heeft een heel letterlijke uitwerking: Waar de ouder wordende mens in ere wordt gehouden, daar blijft de samenleving gezond. Waar een mens in het gezin met anderen leert omgaan, daar kun je het ook in andere verhoudingen. Waar mensen niet alleen gaan voor eigen macht en voordeel, daar ontstaat een sociale samenhang, die goed is voor iedereen. Maar als mensen voor elkaar geen respect meer opbrengen en geen zorg meer dragen, wordt de samenleving onleefbaar.

God kiest voor het gezin. Het is de basiseenheid van het menselijk samenleven. Een fundamentele keuze van de Heer. Ouders krijgen kinderen en kinderen krijgen ouders. God legt baby's niet zomaar ergens op aarde, zodat ze maar moeten zien te overleven. Ze

zouden doodgaan. Hij plaatst ze in een gezin, een omgeving van liefde en zorg, van samenhang en verantwoordelijkheid. Ieder mens heeft een vader en een moeder. Zeker, er zijn mensen die hun eigen vader of moeder niet kennen. En er zijn mensen die met hun ouders helemaal geen contact meer hebben. Om welke reden dan ook. Er zijn gebroken gezinnen en beschadigde relaties. Dat geeft pijn en verdriet. Je zou het zo graag anders willen. Dat neemt de waarde van Gods keuze voor het gezin niet weg. Vandaar het vijfde gebod. Ter bescherming ervan. Als volwassen mensen zich realiseren dat zij uit een gezin komen en ouders hebben, zullen ze ook zelf leren als gezin te leven en ouders te zijn. Het gezin: een fundamentele keuze van God.

#5 God kiest voor het gezin. Een doelgerichte keuze.

God kiest voor het gezin. Zo organiseert Hij een stuk zorg en verantwoordelijkheid tussen mensen. Maar er is nog een andere reden waarom God dit zo doet. Het vijfde gebod vraagt eerbied voor vader en moeder *vanwege hun functie*. In de bijbel is de verhouding tussen ouders en kinderen altijd inhoudelijk. Ouders hebben een taak. Natuurlijk in het grootbrengen van hun kinderen, maar de belangrijker nog in het doorgeven van Gods Woord. 'Luister naar de lessen van je vader en verwaarloos niet wat je moeder je leert niet,' lezen we in Spr.1. 'Want het ontzag voor de Heer is het begin van alle wijsheid.' Het is een terugkerende opdracht. Om de biologische band in te vullen met een gezamenlijk zoeken van de Heer. Het doel van de bloedband: gebruik die voor het doorgeven van Gods liefde en Gods recht.

Als God tegen die stamhoofden van Israël zegt: 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder,' dan klinkt nadrukkelijk door, dat je respect hebt voor hun vader- en moeder-functie. God zegt hier niet dat je van je vader en je moeder moet houden. God zegt ook niet dat je je vader en moeder altijd moet gehoorzamen. 'Eerbied tonen, eren' ziet op iemands functie: Respect voor wat zij betekenen. Daarin is het doorgeven van Gods woorden en daden het belangrijkste. Van de sterkste en machtigste mannen van Israël vraagt God respect voor wat ze van hun ouders hebben geleerd: het dienen van de Heer, in de liefde tot God en de liefde tot de naaste. Blijf in het spoor waarin u bent opgegroeid. Het leven met God. Het leven in het verbond. Voor de meesten van ons geldt dat ook: Vanwege onze ouders zijn wij opgenomen in Gods verbond. Velen zijn als baby door vader en moeder ten doop gehouden. Houd vanwege die functie je ouders in ere. Zij hebben je op het spoor gezet, waarop echt en gelukkig leven mogelijk is. 'Een lang leven in het beloofde land,' krijgt daarmee ineens een heel diepe klank.

Misschien ben jij niet in een christelijk gezin opgegroeid. Of in een gezin waarbij vader of moeder eerder als muur tussen jou en de Heer ingestaan hebben, en niet als een raam waardoor je de Heer hebt leren zien. Dan krijgt deze kant van gebod een andere invulling. Dan gaat deze bijzondere waardering niet naar je ouders, maar naar anderen die je met het evangelie van Christus hebben bekend gemaakt. Gods keuze voor het gezin blijft een doelgerichte keuze: In die weg wil de Heer doorgaan met zijn werk. Voor mij hoort het vijfde gebod daarom bij de eerste tafel van de wet: de geboden die handelen over onze liefde voor God.

Niet voor niets gaat het over eerbied: Toon eerbied voor uw vader en uw moeder. Eerbied is altijd eerst op God zelf gericht. Je eerbied voor God maakt je dankbaar voor wat

mensen je hebben doorgegeven over Gods werk. Vanuit een kind gezien, staan ouders heel dicht bij God. Zij vertegenwoordigen de Heer. In het huwelijksformulier wordt dat al genoemd: Als de Heer kinderen geeft, zullen jullie als vader en moeder het beeld van God vertonen in de zorg en liefde voor hun kinderen. De Heer komt naar een kind door middel van ouders. Daarvoor zijn zij vader en moeder geworden. Om iets van Gods vaderschap en moederschap zichtbaar te maken. En om daarbinnen te vertellen en voor te leven wat de Heer gedaan heeft.

Deze eerbied voor ouders toon je, door zelf te blijven leven in het spoor van God. Je kunt best kritiek hebben op je ouders, andere keuzen maken, of soms zelfs de contacten verbreken. Maar gooi nooit de geestelijke erfenis weg, wanneer zij je met de Heer bekend hebben gemaakt. Blijf in de ruimte van de Heer. Daarin blijkt je eerbied voor God. Daarin mogen ouders zich ten diepste geëerd weten. Gods keuze voor het gezin is een keuze met een doel.

#6 God kiest voor het gezin. Een kwetsbare keuze.

Je moet een alcoholist niet vragen om een kratje pils voor je te kopen. Je moet een bangrik niet vragen om een formule-1 wagen te besturen. Je moet een machthebber niet vragen om zich voor zwakken op te offeren. Je moet een zondaar niet vragen om het evangelie door te geven.

En toch is dat precies wat de Heer doet. Hij kiest ervoor om zijn heil in de handen en de monden van mensen te leggen. Hij kiest ervoor om ongelijkwaardige relaties te gebruiken voor het doorgeven van zijn vrede en waarheid. Hij kiest ervoor om de lichamelijke en de geestelijke opvoeding van kinderen in één hand te leggen. Een riskante en kwetsbare keuze.

Vaders en moeders zijn niet volmaakt. Kinderen zijn niet volmaakt. Het kan op veel manieren fout gaan. Iets te vriendelijk en je kind wordt asociaal. Iets te onvriendelijk en je kind wordt krampachtig. Iets te vriendelijk en te onvriendelijk tegelijk en je kind krijgt een complex. Psychologen en pedagogen wijzen op de risico's. Je ziet het in de praktijk. Misbruik en mishandeling, maar ook vrijblijvendheid en oppervlakkigheid. Opstandigheid en vervreemding. Ruzies en conflicten, verbroken relaties, uithuisplaatsing en ondertoezichtstelling. Het gaat nogal eens fout. En dat geeft veel schade en verdriet.

Het is een kwetsbare keuze van God, om kinderen aan ouders te geven en ouders aan kinderen. Het een kwetsbare keuze van de Heer, om de weg van bloedverwantschap te gebruiken voor de uitbreiding van zijn Koninkrijk. Bij die kwetsbaarheid geeft de Heer het vijfde gebod. 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder'. Sommigen houden het hun kinderen voor. En dwingen gehoorzaamheid af. Dat is niet goed. Je mag best naar het vijfde gebod grijpen. Graag zelfs. Daar is die voor gegeven. Maar doe het voor jezelf. De Heer spreekt in zijn wet allereerst de volwassenen aan. Besef wat je ontvangen hebt van je eigen ouders. Hoe afhankelijk je van hen bent geweest. Laat je aanspreken op je eigen kind-zijn. Leer van je eigen opvoeding. En van wat je van anderen hebt geleerd.

Zo helpt het vijfde gebod ook om zelf ouder te zijn. 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder.' Ga de weg van het verbond. De weg naar Jezus Christus. Hij die onze zwakhe-

den kent, onze zonden vergeeft, en ons door zijn Geest nieuwe moed en kracht geeft. Vaders en moeders: door Christus leer je met zijn ogen naar je kinderen te kijken. In Christus leer je liefde, omdat je van dezelfde genade moet leven waarvan ook je kinderen afhankelijk zijn. Bij Christus leer je je eigen fouten niet verdoezelen. Bij Christus leer je het gezag dat je over je kinderen gegeven is, op een liefdevolle manier in te vullen. Door Christus leer je ook corrigerend optreden op een opbouwende manier. Aan Christus kun je je kinderen toevertrouwen, ook wanneer je diepe zorg hebt over hun keuzen. Omdat het niet meer om jezelf gaat, valt de machtsstrijd weg. In deze kwetsbaarheid van het gezin wil Christus wonen. Natuurlijk is de toepassing daarvan niet altijd eenvoudig. De dagelijkse praktijk is soms zwaar. In de onderlinge verhoudingen treden verstoringen op. Maar bij Christus blijft er een opening. Zoek je liefde en wijsheid bij de Heer en vind met alle kwetsbaarheid in Hem je vrede.

#7 God kiest voor het gezin. Een motiverende keuze.

Vorige week vierden we het avondmaal. Ik heb begrepen dat het vroeger anders ging dan tegenwoordig. Dat alle jongeren die nog geen belijdenis hadden gedaan, bij elkaar zaten, achterin de kerk. Je kunt je voorstellen dat die praktijk enkele risico's had. Het gebeurt volgens mij ook niet meer in onze kerken. Maar stel je voor dat we dat vanmiddag hadden gedaan. En hier in het linkervak zaten alle kinderen en jongeren. Dan had ik bij deze preek mij niet speciaal tot hen gericht. Want het gebod om de ouders te eren is in de eerste plaats gericht op de volwassenen. Degenen die de Heer hebben leren kennen. En die Jezus willen volgen in hun leven. Zij krijgen de opdacht hun ouders te eren. En vooral de erfenis te bewaren die ze van hun ouders of van anderen hebben gekregen. In de naam en met de hulp van Christus.

Maar psst, ook al spreek ik jullie nu niet direct aan, jullie hebben wel gehoord wat ik jullie ouders heb gezegd. En dat moeten jullie ook weten. Kinderen en tieners mogen weten dat hun vaders en moeders ook ouders hebben. Het is goed voor hen te weten, dat hun vaders en moeders het soms best moeilijk vinden om iets van Gods liefde en wijsheid door te geven. Het is belangrijk voor hen om te horen, dat alle mensen opgeroepen worden om hun ouders te eren. Zo komt dit gebod van de Heer ook naar jullie toe, jongelui. 'Toon eerbied voor uw vader en uw moeder.' Ik heb jullie ouders verteld wat dit gebod voor hen betekent. Zij hebben een opdracht naar jullie toe. Om voor jullie te zorgen en vooral om jullie te vertellen van de Heer Jezus. Daarvoor hebben zij gezag over jullie gekregen. Gezag dat voor een kind van 5 jaar anders werkt dan voor een kind van 12 jaar en nog weer anders dan voor een kind van 17. Dat is voor hen best zoeken.

Maar er ligt ook een opdracht van God voor jullie in: dat jullie Gods bedoeling ontdekken. Dat begint bij respecteren van je ouders, die de Heer je heeft gegeven. Vraag en luister naar wat zij over de Heer te vertellen hebben. Bid voor jezelf en voor je vader en moeder. 'Breng gepaste gehoorzaamheid op aan hun goede leiding'. Daar liggen wel grenzen. Als je ouders misbruik maken van hun macht. Als vader je lichamelijk mishandelt of moeder je psychisch kapot maakt. Helaas komt dat voor. Zoek hulp, praat erover en doe aangifte als dat aan de orde is. Maar laat het niet gebeuren dat je door hun gedrag Jezus niet meer ziet.

God kiest voor het gezin. Binnen het gezin hebben ouders en kinderen de Heer nodig. Wees gehoorzaam *in de Heer*, schrijft Paulus. Zoals hij tegen ouders zegt: voedt hen op *in de Heer*. Daarmee bedoelt hij de toon, de sfeer in huis. Ook voor een goede sfeer thuis is Jezus nodig. Liefde en wijsheid, maar ook geborgenheid en veiligheid, openheid en vrijheid. Het begint bij jezelf, in je band met Jezus Christus. In Hem krijgt de relatie tussen ouders en kinderen waarde. Laat de Heer ons allemaal bij de hand nemen. Om relaties te vormen waar Christus woont. Tot eer van God de Vader.

Amen